

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI



Nuuk, 20. august 2015
UKA2015/94

Inatsisartut suleriaasianni § 33 najoqqutaralugu inatsisartut aalajangiiffigisassaanik maanna saqqummiussivunga:

Eqqagassat pillugit nalunaarusiap nalilersorneqaqqinnissaa pillugu Naalackersuisunut inassuteqaateqarnissamik Inatsisartunut aalajangiiffigisassatut siunnersuut, tamatumani kommunit inuit tamat ingerlaarfiini illoqarfinni nunaqarfinnilu sumiiffinni cigaretsit sinnikuinut eqqaavissanik matoqqasunik ikkussuinissaanik peqqusuteqarnissaq pillugu siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Juliane Henningsen, Inuit Ataqatigiit)

Tunggavilersuut

Isigiuminaatsorujussuuvoq kusananngenaarlu cigaretsip kimmivikui aqqusinerni, pinngortitami, bussinik unittarfinni, aap sumiluunniit angallaffiusuni tamangajanni takussaasut. Meeqqat mikisut isiginngitsiarnerini cigaretsip kimmivikuanik tiguseriaannaasut oqummiusseriaannasullu eqqarsaatigiinnarlugu nuanninngeqaaq. Cigaretsillu kimmiviata filteria piffissaq qanoq sivistigisooq aatsaat ingerlareernerani pinngortitamit arrortinneqarsinnaasooq eqqarsaatigissagaanni: ukiup ataatsip tallimallu akornani qaangiunnerani aatsaat arrortilertortaraa misissuinerit takussutissiipput.

Ajornartorsiutip annertussusaa takussutissinneqarpoq Upernavimmi ukioq 2010-mi akunnerit marluk ingerlanerinnaani cigaretsit kimmivikui 48 kilo-t sinnerlugit katersorneqarsimanerisigut. Ilulissani 70 kilo-t akunnerit pingasut ataallugit katersorneqarsimallutik. Ilisimavara illoqarfinni allani assingusunik katersuilluni aqqissuussinerit allat ingerlanneqartut. Suliniutit taama ittut nersugassaapput – inuuffigisatsinni kusanartumik isigisassaqaarnissaa kisiat tunggaviginagu aammali eqqagassanik ajornartorsiuteqarnerput annertusiartuinnavissooq eqqummaariffigineqarnerulerluni aallunneqarnerulernissaa anguniarlugu.

Naalackersuisuusimasut siuliisa § 37-imik september 2013-imi apeqquteqaasiamaa malitseqartinneqarnerani suliniut aallarnisarpaat ("Qujanaq"), tamatumani pinngortitami illoqarfinni nunaqarfinnilu tamavitta eqqagassanik akisussaaqataanitsinnik eqqarsartaatsitsigut allanngueqataaffissatut suliniuteqarfiusooq. Nuannaarutigeqaara tamanna. Isumaqaarpungalu aamma Kommuneqarfik Sermersooq "arsakoorfiit kaasarfiliuttakkat"-inik akeqanngitsumik agguassisimasooq, cigaretsit sinnikuinik ingerlaartilluni kaasarfimiuliussassanik ilisiffioriaannaasunik. Isumaqaarpungalu aamma tamanna suliniutaasooq pitsaviusooq.

Sanioqqussinnaanngilarpulli sumiiffigisat eqqaani eqqaavimmik naleqquttumik peqartoqarnissaanik pisariaqartitsinerit, cigaretsit sinnikuinik igitsiniarnerni (imaluunniit aamma mamakujuit puukui, naatsiat panertut imaqaanngitsut puukui assigisaallu igitassat pineqartillugit).

Kommunit § 17, imm. 4 najoqqutaralugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarusiaat nr. 28, ulloq 17. september 1993-imeersoq najoqqutaralugu eqqagassanik igitsinissat pillugit eqqaavinnik eqqavissallu containerinik inoqarfeqarfinni illoqarfiusuni nunaqarfiusunilu ilioraasussaataapput.

Kikkulli tamarmik eqqaavinnut cigaretsit sinnikuinik igitsinissartik toqqissisimanartinngilaat ikuallalersortoqarsinnaanerani navialalersinnaanerit pillugit, tamatumani cigaretsit sinnikuusut qamilluarsimangeriasaassappata.

Tamanna peqqutigaluguttaaq § 3, imm. 2, Inatsisartut inatsisaanni nr. 15, ulloq 26. maj 2010-meersumi pujortartarnermik inerteqquteqarnermi inatsimmi allassimavoq silami pujortarfiusinnaasussani (imaappoq pujortartarfiit illuaqqat assigisaallu) iluini cigaretsit sinnikuinut matoqqasunik ilioraaveqartoqassasoq inatsimmi allassimavoq. Assingusumilli sumiiffinni ammasuni piumasaqaateqartoqanngilaq, tamatumani inuit pisuttarfiini sumiiffinilu allani eqqaveqarfegarnissaanik kommunit piumasaqaateqarfineqarfiini allani.

§ 37-imik apeqquteqaateqarnerma ilaani Naalakkersuisuusimasut ulloq 26. september 2013-imi akissuteqarput, Naalakkersuisuusut isumaliutigigaat kommunit eqqaaveqarfinnik containerinillu igitsivissanik inuit tamat angallaffigisaani illoqarfinni nunaqarfinnilu peqartusaatitalernissaanik piumasaqaatigineqalernissaanik malittarisassiuussinissat annertusineqarnissaat isumaliuutsigigitsik, tamatumani cigaretsit sinnikuinik eqqaavissat matoqqasut ikkussuunneqarnissaat ilanngullugu nalunaarusiap nalilersoqqinneqarnissaani ilanngullugu suliarineqarnissaa Naalakkersuisuusunit eqqarsaasersuutigineqartoq. Nalilersueqqinnerli pineqartoq ingerlanneqarsimanngilaq, taamanerniillu nutaanik maanna Naalakkersuisortaarsimalerpugut.

Taamaammat neriutigaara siunnersuut una pineqartoq Naalakkersuisunit nutaanit (minnerunngitsumillu Inatsisartut nutaanit) taperserneqarumaartoq, tamatumani nalunaarusiap nalilersorneqaqqinnissaani siuliani taaneqartut piumasaqaatigineqarnissaanut atatillugu, tamatumani qulakkeerniarlugu kommunit pisussaaffilerneqassasut inuit tamat angallaffigisaani illoqarfinni nunaqarfinnilu cigaretsit sinnikuinut eqqaavissat matoqqasunik ilioraasusaatitaalernissaat anguneqassasoq.

Naalakkersuisut suliamut pineqartumut atatillugu ilanngullugu nalilersorsinnaavaat eqqaavissat cigaretsillu sinnikuinut matoqqasut amerlassusissaat naammattunik amerlassusilerneqarnissaannik malittarisassat suliarineqaqqinnissaat. Malittarisassani allassimasinnaapput eqqaaviit suami inissineqassanersut aammalu cigaretsit sinnikuinut eqqaavissat matoqqasut suani inissineqarnissaat – assersuutigalugu bænkinissiviusartuni, bussit unittarfiini, aammalu sissani sumiiffinni, kiisalu kioskit pisiniarfeqqat silataanni, nerisassaarniarfiit pisiniarfiit eqqaani, neriniartarfinni imeruersaatinik sassaalliisarfiit eqqaanilu cigaretsit sinnikuinik eqqaavissanik matoqqasunik peqarfiunngereersuni. Malittarisassani allassimasinnaavortaaq aalajangiunneqarsinnaalluni eqqaaviit cigaretsillu sinnikuinik matoqqasunik eqqaavissat aqqusinerni aqqusinniukkanilu pisinnaat ingerlaarfiini qanoq akuttutigisukkaarlugit inississorneqassanersut nalunaarusiassami aalajangiunneqarsinnaapputtaaq.

Aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunissai

Allaffissornikkut nalunaarusiap suliareqqinneqarnissaani ilanngullugit nalunaarusiap nutserneqarnera, tusarniutigineqarnera aammalu inatsiseqarnikkut suliareqqinneqarnera ukiup affaata missaanik aningaasartuutit sinneqannginnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Cigaretsit sinnikuinut eqqaavissat matoqqasut silamut inississugassat Danmark-imi pissarsiari-neqarsinnaapput akit missiliorlugit 400- 1.500 kr.-eqarlutik (akitsuut ilanngullugu) apeqqutaalluni angissutsit ilusilersornerilu qanoq ittuuneri. Naatsorsuutigineqarsinnaassasorinarpoq amerlasuukkaarlugit pisinerni akikillivigineqarsinnaanissaq, soorluttaaq akitsuut (25%) peerneqarsinnaassalluni. Tassunga ilanngullugit assartornerinut sulisullu ikkussuinissaani aningasartutit ilanngunneqassapput.

Ataatsimut katillugit aningaasartuutit annertussusissaani apeqqutaassaartaaq kommunini ataasiakkaani qassinik ikkussuisoqarnissaanik aalajangiussinissat. Kalaallit Nunaani illoqarfiit 16-it nunaqarfiillu 60-it missaani. Assersuutigalugu agguaqatigiisillugu nunaqarfinni tallimat ikkussuunneqarpata illoqarfinnilu 40-it ikkussuunneqarpata naatsorsuutigivara missinger-

sorlugu aningaasartuutit ataatsimoortillugit tamatumani pissarsiarineqarnissai, angallannissai ikkussuunnissallu tamaasa ataatsimut 1,2 mio. kr.-it sinningaarnaviangikkai.

Pissarsiarineqarnissaanut aningaasartuutit saniatigut siunnersuutip imarissavaattaaq eqqaavinnik taarsersuisarnerit aserorsimasunillu aserfallatsaaliinerillu. Akissaa tamatumannaattaaq apeqqutaassaaq qassinik ikkussuisoqassanersoq. Naatsorsuutigivara ukiumoortumik aningaasartuutit pissarsiarineqarnerini akiata 10-20-it procent-it qaangingaarnaviangikkaat.

Tassunga ilanngullugit inuit sulisorineqartunut akunnerit atorneqartussat eqqaaveqarfiit imaartarnissaani, ilimagaarali eqqaaveqarfiit allat imaarneqarnerinut atatillugu imaarneqartarsinnaanissai ingerlanneqarsinnaassasoq, tamatumani piffissamik qaavatigut atuinissat killeqassasut.

Naatsorsuutigisamit Naalakkersuisut qulaani naatsorsuusianik naliliinerit piviusorsiuisorinngisappata, qinnutigissavara Naalakkersuisut siunnersuummut akissuteqaatiminni ilanngullugu oqaaseqarfiginissaa.

Aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu namminersortunut kingunissai

Soqanngilaq

Innuttaasunut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunissai

Innuttaasunut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneqarnissai naatsorsuutigineqanngilaq, innuttaasulli avatangiisini minguinnerusuni eqqiluinnerusunilu najugaqalissapput, taamaasillunilu innuttaasunut pitsaasumik kinguneqassalluni. Siunnersuutip akuersissutigineqarnerisigut eqqaavippassuit akisussaassuteqarnermik avatangiisinillu eqqummaarissuseqarnermik takussutissaalissapput, tamanut iluaqutigineqartussaallutik, minnerunngitsumik meeqqat inuusuttullu sunnerneqarsinnaaffianni. Avatangiisinik mianerinninnissamik eqqarsartaaseqarnerit tamatuma kingunerisaanik inuiaqatigiit aammattaaq iluaquserneqarlutik.